

Մ աշտոցի Արձագանգ

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի ամսաթերթ
WWW.SOURPHAGOP.ORG (13-րդ տարի)

Այս թիւով.....

Սրբապատկերներու Նկարչական Արուեստը Հայ Եկեղեցւոյ մէջ Էջ 2-4

Յունիս Ամսուան Բացատրական Տօնացոյց Էջ 5-8

Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճար

Սուրբ Մանէ

Սուրբ Նունէ

Եղիսէ մարգարէ

Մեծն Ներսէս Հայրապետ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Նշխարներու Գիտը

Տօն Տասներկու Առաքեալներուն

եւ Ս. Պօղոսի Տասներեքերորդ Առաքեալին

Ռ, Ս, Վ Գիրերը Էջ 9-11

«Մաշտոցի Արձագանգ»ի Ներկայ եւ Նախկին Թիւերու Հասցէն Համացանցի Վրայ: Էջ 6

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Սուրբ Յակոբ Կիրակնօրեայ Դպրոցի 2012-13 տարեշրջանի խմբակը: Էջ 6

Յունիս 2013 (Ի տարի թիւ 10)

Է...Էջմիածին

Խաչքարի հեղինակ՝ Ժողովրդական Վարպետ, Ռուբեն Նալբանդյան

Ամսուան Համարը

«Ժողովուրդէն ոմանք մանուկներ բերին Յիսուսի, որպէսզի Ձեռքը դնէ անոնց վրայ, բայց աշակերտները սաստեցին բերողները: Երբ Յիսուս տեսաւ, բարկացաւ եւ սաստեց աշակերտները ըսելով.

- Ձգեցէք որ մանուկները ինձի գան, արգելք մի՛ ըլլաք անոնց, որովհետեւ այդպիսիներուն է Աստուծոյ արքայութիւնը: Լաւ գիտցէք, ով որ Աստուծոյ արքայութիւնը չ'ընդունիր փոքրիկ մանուկի մը պէս, հոն պիտի չմտնէ:

Մարկոս 10.13-15

Հաւատք

Կրօն

Եկեղեցի

Լեզու

Մշակոյթ

Փոխան խմբագրականի

Այս թիով կը շարունակենք Սրբութեան մասին դասախօսական շարքը, որ սկսանք Նոյեմբեր 2012-ի թիով:

ՍՐԲԱՊԱՍԿԵՐՆԵՐՈՒ ՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՁ
(ՄՈՎՍԷՍ ՀԵՐԿԵԼԵԱՆ, 1 Յունիս, 1984 - Անթիլիաս)

Արուեստի կապը այնքան սերտ է եղած կրօնքի հետ, որ այսօր արուեստի տեսաբաններն շատեր իրաւացիօրէն կ'ենթադրեն, թէ գլխաւոր արուեստներու ծագումը կապուած է կրօնքին հետ:

Հինէն ի վեր, սկսեալ նախնադարէն, կրօնքը նպաստած է արուեստին, եւ փոխադարձաբար արուեստն ալ իր հերթին իբրեւ մարդուն վրայ ներագոյնի զօրաւոր գործօն ոյժ՝ սատարած է կրօնքի ամրապնդման ու տարածման:

Գեղանկարչութիւնը, իբրեւ կարեւորագոյն արուեստներէն մէկը, իր կենսական դերը կատարած է նիւթեղէն տաճարները առաւել եւս գեղեցկացնելու եւ հոգեկան վերացումի կեդրոններ դարձնելու համար զանոնք:

Սրբապատկերները հոգեւոր գեղանկարչութեան մէկ կարեւոր տեսակն են, որոնք կը պատկերեն սուրբեր, յաճախ առանձին իսկ, երբեմն ալ յարակից այլ կերպարներու կողքին:

Հայ իրականութեան մէջ, բացի կլոր քանդակէն, սուրբերու կերպարներուն կը հանդիպինք կերպարուեստի գրեթէ բոլոր տեսակներուն մէջ անխտիր: Միջնադարէն մեզի հասած է միայն մէկ ամբողջական կլոր քանդակ՝ Գագիկ Արծրունի թագաւորի արձանը: Սակայն բարձրաքանդակներու, խորաքանդակներու եւ մանաւանդ հարթաքանդակներու բազմաթիւ նմոյշներ ունինք, յատկապէս եկեղեցիներու պատերուն, խաչքարերուն եւ դամբանաքարերու վրայ, որոնց մէջ քիչ չեն սուրբերու կերպարները:

Ծիսական մետաղեայ, մետաքսեայ եւ այլ նիւթերէ շինուած առարկաներն ու հագուստները յաճախ իրենց վրայ կը կրեն բազմաթիւ սուրբերու կերպարներ, որոնք իրենց ոճով սերտօրէն կ'առնչուին թէ՛ սրբաքանդակներու եւ թէ՛ սրբապատկերներու հետ . . . :

Հոս մեզ հետաքրքրողը առանձնապէս սրբապատկերներն են, զորս կրնանք բաժնել գլխաւոր երեք տեսակներու .-

ա.- Ուրմանկար. Սրբապատկեր-ուրմանկարները պատկերուած կ'ըլլան ընդհանրապէս եկեղեցիներուն պատերուն, որոնք տեղափոխելը բնականաբար անհնարին է:

բ.- Մանրանկար. Սրբապատկեր-մանրանկարները կապուած կ'ըլլան ձեռագիր մատեաններուն, իբրեւ անոնց նկարազարդումները. եւ թէեւ կարելի է տեղափոխել զանոնք մատեաններուն հետ, սակայն կարելի չէ անջատել անոնցմէ:

գ.- Առանձին գեղանկարներ. Սրբապատկերները իբրեւ առանձին գեղանկար կ'իրագործուին պաստառի, թուղթի, փայտի եւ այլ հարթութիւններու վրայ, որոնց վրայ հնարաւոր է երփնագրել: Փայտանկարչութիւնը (iconography), յատկապէս Միջնադարուն, լայն տարածում ունէր Ուղղափառ, Բիզանդական, Ռուսական եւ նոյնիսկ մեր անմիջական դրացի՝ Վրացական եկեղեցիներուն մէջեւ եւ զարմանալիօրէն Հայ ժողովուրդը փայտանկարչութիւն չէ ունեցած, գոյնի եւ գիծի ստեղծագործ հայ միտքը զինք չէ դրսեւորած փայտի վրայ: Վերջին տասնամեակներուն, սակայն, հայրենի կարգ մը երիտասարդ մանրանկարիչներ սկսած են փայտի վրայ երփնագրել, հետեւելով հայ միջնադարեան կերպարուեստի աւանդներուն:

Սրբապատկերներուն յաճախ վերագրուած են պատուածային յատկութիւններ եւ նոյնիսկ երբեմն պաշտուած են: Սակայն պաշտուած է ո՛չ թէ գեղանկարը, իբրեւ նիւթեղէն

գոյ, այլ անոր դրուած խորհուրդը: Եւ յաջող է այն սրբապատկերը, որուն գեղանկարիչը իսկապէս կրցած է փոխանցել մարդկայինէն վեր՝ աստուածային ինչ որ շնորհք, յագեցած՝ դրական եւ մաքուր յատկանիշներով. . . : Սրբապատկերը ինքնաբերաբար առնուած յարգանք ու պատկառանք պէտք է պարտադրէ ակնդիրին:

Սրբապատկերները առանձին նկարելաոճ կամ օրէնքներ չ'ունին, այլ միշտ գուգահեռաբար հետեւած են տիրող գեղանկարչական դպրոցներուն, ինչպէս միջնադարուն տիրողը մանրանկարչական սկզբունքներն էին, իսկ հիմա գոյութիւն ունին նոյնիսկ վերացական ոճով ու վերացարկուած սուրբի կերպարներ:

Դժուար է ընդհանուր յատկանիշներ տալ հայ սրբապատկերներուն, սակայն միջնադարեան սուրբի կերպարները, միւս յարակից կերպարներուն գուգահեռ, ընդհանրապէս ոգեղէն ու գերբնական ներկայութիւններ են, ունին հոգեկան ներքին լարուածութիւն, զգաստ վիճակ, որ կու գայ շատ հաւանաբար ոչնչանալու տաճնապէն ծնած՝ գոյատեւման համար հայ ազգին մղած դաժան պայքարէն:

Հայ առաքելական եկեղեցին ընդհանուր քրիստոնէական սուրբերէն բացի՝ ունի նաեւ գուտ ազգային բազմաթիւ սուրբեր: Ամենէն շատ սիրուած, յարգուած ու այդ պատճառաւ ալ պատկերուած սուրբը Տիրամայրն է:

Երբ քրիստոնէութիւնը տարածուեցաւ աշխարհի վրայ, իւրաքանչիւր ժողովուրդ (սկսեալ Յոյներէն եւ Իտալացիներէն մինչեւ Ինգաներն եւ Մայաները) իր հին սովորութիւններուն համաձայն, հեթանոսական տօներէն ու ծէսերէն կարելոր մաս մը յարմարեցուց քրիստոնէական տօներուն ու ծէսերուն, նոր կրօնքին տալով ազգային բնոյթ: Մինչեւ հիմա, Հայաստանի (յատկապէս գիւղերու մէջ), Աստուածածնի օրուան առիթով տեղի կ'ունենան խաղողօրհնութիւն եւ մատաղօրհնութիւն, եւ անկէ ետք կը սկսին տօնական խնձորներն ու ուրախութիւնները՝ այնպէս, ինչպէս պիտի ընէին հեթանոս հայերը Անահիտ դիցուհիին նուիրուած տօներու առիթով: Հազարաւոր տարիներու ընթացքին, հայ ժողովուրդի ունեցած կենաց ծառին եւ Անահիտ դիցուհիին հանդէպ զգացական կապը, շատ հաւանաբար քրիստոնէական շրջանին շարունակուեցաւ Տիրամօր կերպարին մէջ, սակայն նոր մօտեցումով ու բովանդակութեամբ:

Մեր միջնադարեան կերպարուեստին մէջ յաճախ կը հանդիպինք Տիրամօր կերպարին՝ նկարուած կենաց ծառին հետ միասին: Հին արեւելեան ժողովուրդներէն գրեթէ բոլորն ալ կը պաշտէին կենաց ծառը, իբրեւ կենսատու, անմահութեան խորհրդանիշ, ինչպէս՝ հին սումերներն ու բաբելացիք արմաւենին կ'ընդունէին իբրեւ կենաց ծառ, իսկ Վանի հին հայկական թագաւորութեան (Արարատեան) շրջանի որմանկարներուն եւ դրուագուեցներուն մէջ նոնենիին կը հանդիպինք իբրեւ կենաց ծառի:

Անահիտ դիցուհիին նուիրուած տօներուն, հայ ժողովուրդը իր առաջին պտուղը նուէր կը տանէր տաճարին, առատութեան համար իբրեւ երախտագիտութեան նշան: Հետագային Տիրամօր նուիրուած տօնին, (Վերափոխուեալ Ս. Աստուածածնի) ժողովուրդը խաղող կը տանէր եկեղեցի, եւ տեղի կ'ունենար խաղողօրհնէք, որ կապ չ'ունէր Աստուածածնայ տօնին հետ, պարզապէս հեթանոսական փասցուկ մըն էր Անահիտի տօնէն: Հայ միջնադարեան որմաքանդակն ու մանրանկարչութիւնը ողողուած են նուրի եւ խաղողի մոթիֆներով որ մինչեւ հիմա կը շարունակուի մեր կիրառական արուեստին մէջ իբրեւ ազգային ոճ եւ հայկականութեան խորհրդանիշ:

Հայ ծաղկողները, դարերու ընթացքին, Աւետարանը նկարագարդելու ատեն՝ կերտած են բազմաթիւ Տիրամօր կերպարներ, տարբեր միջավայրի, սուրբերու եւ անձերու հետ: Մեզի հասած ամենահին մանրանկարչական Տիրամօր կերպարը պատկերուած է վեցերորդ դարէն փասցած մագաղաթի պատառիկի մը վրայ, որ կցուած է Էջմիածնի 989 թուի Բաւետարանին:

Հայ մանրանկարչական արուեստի ամենաչքնաղ տիրամայրերէն մէկը ծաղկող

Գրիգոր Տաթևացիի (1297 Թ.ի աւետարան) Տիրամայրն է: Հոս, Տիրամայրը բազմած է միջնադարեան նախշերով ոճաւորուած թախտի մը վրայ, որուն ձախ ծունկին վրայ նստած է Քրիստոս, որ արդէն հասուն է եւ ունի բաւականին խելացի արտայայտութիւն: Տիրամօր եւ Յիսուս Մանուկի գիծերը հայկական են ու իրարու հետ ունին ժառանգական նմանութիւն:

Մանրանկարչութենէն դէպի հաստոցային նկարչութեան անցման շրջանէն մեզի հասած են անյայտ նկարիչներու գործեր, որոնց կարգին է նաեւ 18-րդ դարէն Թագսաճ «Աստուածամայրը Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի հետ» գեղանկարը, որ ունի բաւականին յաջող եւ հետաքրքրական լուծումներ: Այս անյայտ նկարիչը, Քրիստոսի պարագային՝ ազդուած կը թուի ըլլալ վերոյիշեալ Գրիգոր Տաթևացիի Տիրամայրէն, որովհետեւ երկու նկարներուն մէջ ալ Քրիստոսը նստած է Տիրամօր ձախ ծունկին, աջ ձեռքը մեկնած է նկարին ձախ կողմը, իսկ ձախ ձեռքը ունի Աւետարանը. սակայն մեզ հետաքրքրողը դարձեալ անոնց հայկական դիմագիծերն են: Տիրամայրը մանկան հետ բազմած է անդրաշխարհային լայնանիստ գահի մը վրայ, որուն ձախին ու աջին ծնրադրած են Յովհաննէս Սկրտիչն ու Գր. Լուսաւորիչը, որոնք երկրորդական դերի մէջ են: Այս աստուածային գահը բնութեան մէջ է: Տիրամայրը աջ ձեռքին ծաղկած ոստ մը ունի (կենաց ծառի Թագսաճ լկ), որուն վրայ նկարած է արեւը, իսկ ձախին՝ լուսինը, խորհրդանշական ներկայութիւններ են եւ կապ չունին հեռուն՝ բլուրներուն ետեւէն նշմարուող արեւածագին հետ:

Եթէ մանրամասութիւններու երթանք՝ կրնանք բազմաթիւ այլ գեղանկարներու անուններ եւս յիշել, որոնք պատկերած են գեղեցիկ եւ յիշարժան Տիրամօր պատկերներ:

Եթէ ընդհանրապէս քրիստոնէական սուրբերուն մէջ ամենամեծն ու ամենաշատ պատկերուածը Տիրամայրն է, ապա հայ սուրբերուն մէջ շատ հաւանաբար Նարեկացին է ամենապիրուած ու հետեւաբար նաեւ պատկերուած սուրբը. . . : Մեզի հասած Ս. Գրիգոր Նարեկացիի ամենահին սրբապատկերը ծաղկող Գրիգոր Մլիճեցիի մէկ մանրանկարն է, նկարուած 1173 թուականին: Անկէ ետք, թէ՛ մանրանկարչութեան եւ թէ՛ յատկապէս 20-րդ դարու մեր նորագոյն գեղանկարչութեան մէջ՝ բազմաթիւ նարեկեան կերպարներ կերտուած են, որոնց մասին կարելի է առանձին խօսիլ՝ սակայն տեղի սահմանափակութեան պատճառով կ'ուզենք անդրադառնալ միայն Արտաշէս Յունանեանի Նարեկացիի կերպարին, մանաւանդ իր ինքնուրոյն ոճին, մօտեցումին եւ մեկնաբանման համար: Յունանեանի «Նարեկացին» վեհացման տենչով վառուած, վերացած հասարակ բնականէն, անասելի հոգեկան տանջանքներու միջոցով՝ «անհաս-անսկիզբի»ին հետ ձուլուելով՝ աստուածանալով մարդկային խորախորհուրդ մաքառումներ պարունակող բոցեղէն մատեանը կ'երկնէ, նստած իր իսկ մէջը կուտակուած անկշռելի հակասութիւններուն վրայ: Անոր չորս կողմը կուտակուած են մեծ, ոլորապտոյտ ծալքերով արտայայտուած բարդութիւններ, որոնք իրենց վիթխարի զանգուածայնութեամբ, մարդ անհատին ոչնչութիւնը, միանկութիւնը եւ միեւնոյն ատեն անոր դիմադրողական գերմարդկային ունակութիւններու առկայութիւնը կ'աւետեն մեզի:

* * *

Սփիւռքի մեր եկեղեցիներուն մէջ ընդհանրապէս կը հանդիպինք սրբապատկերներու, որոնցմէ շատերը դժբախտաբար ոչ կատարողական մակարդակով եւ ոչ ալ գեղագիտական որակով արժանի են սրբապատկեր կոչուելու: Իսկ երբեմն ալ հայ եկեղեցիներէն ներս դրուած են օտար գեղանկարիչներէ պատճենահանումներ՝ օտար դիմագիծերով: Ինչպէս որ իւրաքանչիւր ազգ իր սուրբերը կը պատկերէ իր ազգային միջավայրին մէջ եւ ազգային դիմագիծերով, մենք ալ պէտք է հետեւինք մեր միջնադարեան ծաղկողներու աւանդին, եւ մեր սուրբերը պատկերենք՝ ազգային միջավայրի մէջ, ազգային դիմագիծերով:

Յունիս ամսուան բացատրական տօնացոյց

Շբթ. 1	Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ (Ելն ի Վիրապէն)
Կիր. 2	Տօն Սրբոյ Էջմիածնի
Գշ. 4	Ս. Նունէ եւ Մանէ Կոյսեր
Շբթ. 8	Մեծն Ներսէս Հայրապետ
Կիր. 9	Բարեկենդան Ս. Գրիգոր լուսաւորչի պահոց
Գշ. 11	Ս. Կոստանդիանոս Թագաւոր եւ Հեղինէ Թագուհի
Շբթ. 15	Ս. Գրիգոր լուսաւորիչ (Գիւտ Նշխարաց)
Կիր. 16	Հայրերու օր
Գշ. 18	Յիշատակ Դանիէլ մարգարէի, Սեդրաքի, Միսաքի եւ Աբեղնագովի
Եշ. 20	Ս. Թարգմանիչներ Սահակ եւ Մեսրոպ
Շբթ. 22	Ս. Տրդատ Թագաւոր եւ Աշխէն Թագուհի
Կիր. 23	Տօն՝ Ս. Աստուածածնի տփոյ գիւտին
Գշ. 25	Տօն՝ Ս. Զաքարիայ մարգարէին
Եշ. 27	Տօն՝ Ս. Եղիսէ մարգարէին
Շբթ. 29	Տօն՝ տասներկու առաքեալներուն եւ Ս. Պօղոսի՝ տասներեքերորդ առաքեալին

Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճար

Սուրբ Նունէն և Մանէն Հռիփսիմեանց կոյսերու խումբէն էին, որ Դիոկղետիանոս կայսեր հալածանքներու ժամանակ թողեր էին Հռոմն ու եկեր հասեր էին Հայաստան: Սակայն այս երկու կոյսերուն Տիրոջ կողմէն նախախնամուած չէր նահատակուիլ իրենց հաւատակիցներուն հետ:

Սուրբ Մանէ

Հայաստան հասած 37 կոյսերէն գատուելով՝ Մանէն կը հեռանայ դէպի Եկեղեաց գաւառի Սեպուհ լեռը, որտեղ փակուելով քարայրի մը մէջ՝ ճգնաւոր կեանքով կ'ապրի: Այսպէս Մանէ կոյսը հրեշտակային կեանքով, աղօթքով և աստուածային մխիթարութեամբ զօրացած ապրեցաւ այդ քարայրին մէջ, որ հետագային իր անունով կոչուեցաւ «Մանէի այր»: Հետաքրքրական պատմութիւն մը կը հաղորդուի Մանէի վարքագրութեան մէջ իր կեանքի վերջին օրերու մասին: Այդ ժամանակաշրջանին Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչն ալ կը կամենայ հեռանալ և իր կեանքի վերջին օրերը ապրիլ առանձնութեան մէջ: Այդ ներշնչումով Հայոց հայրապետը կու գայ Դարանաղեաց լեռներ և իբրև բնակութեան վայր կ'որոշէ Սեպուհ լեռան քարայրը, ուր կը ճգնէր Մանէն: Երբ կը մօտենայ այրին, Մանէի ձայնը կը լսուի, որ կը պատուիրէ Սուրբ Գրիգորին երեք օրէն վերադառնալ իր ընտրած քարայրի մօտ: Կատարելով սուրբի ցանկութիւնը՝ Հայրապետը կը վերադառնայ երեք օրէն և սրբուհին վախճանած գտնելով՝ սաղմոսներ ըսելով կը թաղէ զայն քարայրին մէջ (323 թ.): Մանէ և Նունէ կոյսերու յիշատակը կը տօնուի Կաթողիկէ Սուրբ Էջմիածնի տօնին յաջորդող երեքշաբթի օրը:

Սուրբ Նունէ

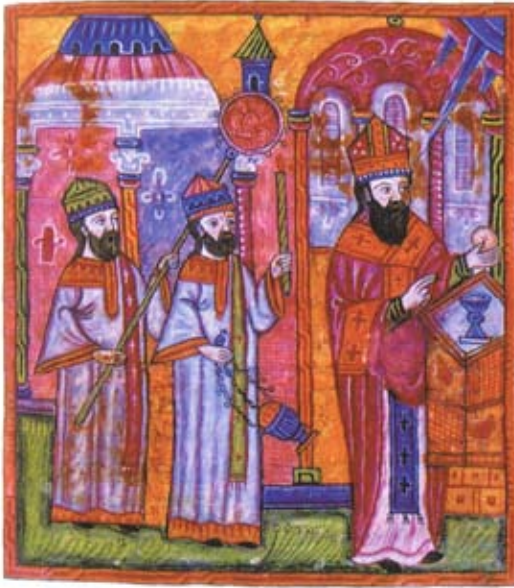
Նունէ կոյսը (վրացական աղբիւրներուն մէջ՝ Նինօ) հայոց Տրդատ թագաւորի հալածանքներէն ազատուելով՝ կը մեկնի Վրաստան, Մծխիթա մայրաքաղաքը, ուր կը շարունակէ ապրիլ սրբակենցաղ աղօթական կեանքով և քարոզելով, որուն որպէս արդիւնք ընդհանուր ժողովուրդի դարձի պատճառ կը դառնայ: Հոչակ կը ստանայ իր գործած հրաշքներու և բարեգործութիւններու պատճառով՝ կոյսը կը տարուի արքունիք, ուր կը բժշկէ հիւանդ թագուհին, ապա, հրաժարելով բոլոր թանկարժէք նուէրներէն, կը քարոզէ Տիրոջ Աւետարանը: Միհրան թագաւորը ևս, անմիջապէս իր վրայ զգալով իրեն անձանօթ Աստուծոյ զօրութիւնը, դարձի կու գայ: Աւետարանը կը քարոզուի նաև երկրի մեծամեծերուն: Այս բոլորին որպէս արդիւնք Նունէի խորհուրդով պատուիրակութիւն կ'առաքուի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի և Տրդատ թագաւորի՝ խնդրանքով, որ հոգևորականներ ուղարկեն իրենց երկիրը մկրտութիւններ կատարելու և սպասաւորելու ժողովրդին: Այսպիսով սուրբ Նունէն կը դառնայ Վրաստանի առաքելուհին: Մանէ և Նունէ կոյսերու յիշատակը կը տօնուի Կաթողիկէ Սուրբ Էջմիածնի տօնին յաջորդող երեքշաբթի օրը:

Եղիսէ մարգարէ

Եղիսէ (որ կը նշանակէ «Աստուած փրկութիւն է») մարգարէն ապրած է ն.ք. 9-րդ դարուն, եղած է Եղիա մարգարէի աշակերտը եւ գործած է անոր ոգիով: Մովսէսէն ետք, իրեն են վերագրուած ամենաշատ հրաշագործութիւնները: Այդ հրաշագործութիւններու (թիւով 13) եւ մարգարէութիւններու մասին պատմուած են Հին Կտակարանի Թագաւորներու Գ. եւ Դ. գիրքերուն մէջ:

Հայ Եկեղեցին Եղիսէ մարգարէի տօնը կը նշէ Հոգեգալստեան 5-րդ կիրակիին յաջորդող հինգշաբթի օրը: Յոյն եւ Լատին եկեղեցիներուն համար անոր յիշատակութեան օրը Յունիս 14-ն է:

Մեծն Ներսէս Հայրապետ

Ս. Մեծն Ներսէս պատարագ մատուցելու պահուն:
Երեւան Ձեռ. 2639 էջ 250ա Ժողովածու 1672թ.
Ամբողջու վանք: Ծաղկող Մահակ Վանեցի

Սուրբ մեծն Ներսէս Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի թոռան թոռն է: Ան ուսանած է Կեսարիոյ մէջ: Հայրենիք վերադառնալէ ետք, Արշակ Բ. թագաւորը զինք կը նշանակէ արքունի սենեկապետ, այնուհետեւ անոր շնորհելով հոգեւոր բոլոր աստիճանները, 353 թուին զինք կ'նուդարկէ Կեսարիա՝ օծուելու հայոց կաթողիկոս: Ըստ աւանդութեան՝ այնտեղ անոր հետ կը ձեռնադրուի նաեւ Սուրբ Բարսեղ Կեսարացին:

Մեծն Ներսէս կաթողիկոս իր պաշտօնին գլուխն անցնելով մեծ բարեկարգութիւններու ձեռնարկեց: Անհամար վանքերու, դպրոցներու, որբանոցներու հիմնադրութիւնը իր աշխատանքին մէկ բաժինն էր: Ան կազմակերպեց հայ եկեղեցական դասը, ամէն կողմ քահանաներ, եպիսկոպոսներ եւ քարոզիչներ դրկելով: Կանոնաւորեց եկեղեցիներու արարողութիւնները եւ օրեր ու ժամեր նշանակեց անոնց գործադրութեան համար:

Իր գահակալութեան ընթացքին Ս. Ներսէս պայքարեցաւ պարսկական ազդեցութեան դէմ, արգիլելով պարսկերէնի ուսուցումը: Բացաւ նոր դպրանոցներ, որոնցմով նպաստեց թուլացած քրիստոնէական աւանդութիւններու վերահաստատման: Ան ամէն կերպով հոգ տարաւ, որպէսզի եկեղեցւոյ պաշտօնեաները զինուին գիտութեամբ եւ աստուածային իմաստութեամբ: Ս. Ներսէսի օրով մեծ ծաղկում ապրեցաւ վանականութիւնը: Կառուցուեցան բազմաթիւ վանքեր ու եկեղեցիներ, որոնցմով լեցուեցաւ ողջ Հայոց աշխարհը:

Եզակի գիրեր Հայերէն գիրերով Sudoku

ը	ա	ե	է	զ	ղ	թ	բ	գ
դ	է	բ	զ	ե	թ	գ	ը	ա
թ	զ	զ	ա	բ	ը	դ	է	ե
զ	դ	ա	ե	ը	զ	է	թ	բ
բ	ե	է	զ	թ	ա	զ	դ	ը
զ	թ	ը	բ	դ	է	ա	ե	զ
է	զ	թ	ը	ա	ե	բ	զ	դ
ե	բ	զ	դ	է	զ	ը	ա	թ
ա	ը	դ	թ	զ	բ	է	զ	է

Նախորդ «Եզակի գիրեր»ուն լուծումը

Սուրբ Հայրապետը մեծ էր իր աղքատասիրութեամբ. ան երբեք ճաշի կամ ընթրիքի չէր նստեր առանց սեղանակից ունենալու աղքատներն ու կոյրերը, անդամալոյծներն ու ցաւագարները: Ան կը սիրէր անձամբ սպասաւորել ու դարմանել զանոնք:

371 թուին, երբ պարսից Շապուհ Բ. արքան մեծաքանակ զօրքով ներխուժեց Հայաստան, Ս. Ներսէսը ճակատամարտէն առաջ քաջալերեց Հայ մարտիկներուն, որ աներկիւղ եւ հաւատքով զինուած մարտնչին թշնամիին դէմ: Ինքը, բարձրանալով Նպատ լեռան գագաթը, մարտի ընթացքին բազկատարած կ'աղօթէր, մինչեւ որ հայոց զօրքը լիակատար յաղթանակ տարաւ:

Մբ. Գրիգոր Լուսավորչի նշխարներու գիտը

Մբ. Գրիգոր Լուսավորչի նշխարներու գիտը հայոց մեծագոյն սուրբի յիշատակին նուիրուած երեք տօներէն մէկն է:

Ըստ աւանդութեան, հայոց մեծ դարձէն յետոյ Ս. Գրիգոր Լուսավորիչն իր կեանքի վերջին տարիները աւարտեց ճգնակեցութեամբ՝ Սեպուհ լեռան Մանէի քարայրին մէջ, ուրտեղ ալ վախճանեցաւ 326 թ.: Անոր մարմինը գտնուեցաւ հովիւներու կողմէ, որոնք, չճանչնալով մահացեալ կաթողիկոսին, անոր մարմինը կը ծածկէն քարակոյտի տակ: Հետագային Մբ. Գրիգոր Լուսավորիչը տեսիլքով կը յայտնէ իր նշխարներու տեղը իր աշակերտներէն Գառնիկ Բասենցիին, որմէ ետք Հայրապետի նշխարները կը տեղափոխուին և կ'ամփոփուին Դարանաղի գաւառի Թորդան գիղին մէջ:

Մբ Գրիգոր Լուսավորչի նշխարները բոլոր քրիստոնէական եկեղեցիներու մեծագոյն սրբութիւններէն են: Հայոց Հայրապետի նշխարները գտնուելէն յետոյ անոնցմէ մէկ մասը իբրև սրբազան մասունք տարուած է Վաղարշապատ, Բիւզանդիա, Իտալիա: Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի եւ Անթիլիասի մէջ պահուող Լուսավորչի Մբ. Աջը Հայ Եկեղեցոյ կարևորագոյն սրբութիւնն է, որով կ'օրհնուի սրբազան միւռոնը:

Մբ. Գրիգոր Լուսավորչի նշխարներու գիտի տօնը կը նշուի Հոգեգալուստի երրորդ շաբաթ օրը: Տօնի օրը եկեղեցիներուն կը մատուցուի Մբ. Պատարագ: Տօնի առիթով Հայ եկեղեցին սահմանած է շաբաթապահք: Տօնն ունի նաեւ իր նախատօնակը:

Տօն՝ Տասներկու Առաքեալներուն եւ Ս. Պօղոսի

Տասներեքերորդ Առաքեալին

Յիսուս Քրիստոսի ընտրած 12 առաքեալները Քրիստոսի աշակերտներն ու Քրիստոսի վարդապետութեան առաջին տարածողներն էին, յարուցեալ Քրիստոսի վկաները:

«Յիսուս իր մօտ կանչեց տասներկու աշակերտները եւ անոնց իշխանութիւն տուաւ՝ պիղծ ոգիները իրենց հնազանդեցնելու եւ մարդոցմէ դուրս հանելու զանոնք, ինչպէս նաեւ բժշկելու բոլոր ցաւերն ու հիւանդութիւնները: Տասներկու առաքեալներուն անուններն են.- Պետրոս, Անդրէաս, Յակոբոս, Յովհաննէս, Փիլիպպոս, Բարթողոմէոս, Թովմաս, Մատթէոս, Յակոբոս (Ալփեան), Թադէոս, Սիմոն (նախանձայոյց), Յուդա Իսկարիոտացի, որ մատնեց զինք:» (Մատթէոս 10.1-4): Յետագային, Մատթիան փոխարինեց Յուդան:

Հաւատարիմ Յարուցեալ Յիսուսի վերջին պատգամին (Մատթ. 28.18-19), առաքեալները Յիսուսի պատուիրանները քարոզեցին ու ուսուցանեցին տարբեր ազգերու, մկրտեցին զանոնք Հօրը, Որդիին եւ Սուրբ Հոգիին անունով այսպիսով դառնալով Քրիստոսի Եկեղեցոյ հիմնադիրները: Քրիստոսի պատուիրաններուն մեծագոյն քարոզիչներէն է նաեւ Պօղոս առաքեալը, որուն Քրիստոնէայ եկեղեցին կը ճանչնայ որպէս 13-րդ առաքեալ:

Առաքեալներու գործունէութեան նուիրուած է Նոր Կտակարանի «Առաքեալներուն Գործերը»: Իսկ Պօղոս առաքեալի քարոզութեան, անձի ու գործունէութեան վաւերագրութիւններ են նաեւ Պօղոս առաքեալի գրած 14 նամակները:

Հայ եկեղեցին առաքեալներուն յիշատակը կը տօնէ Վարդավառէն մէկ շաբաթ առաջ, Վարդավառի բարեկենդանը նախորդող շաբաթ օրը:

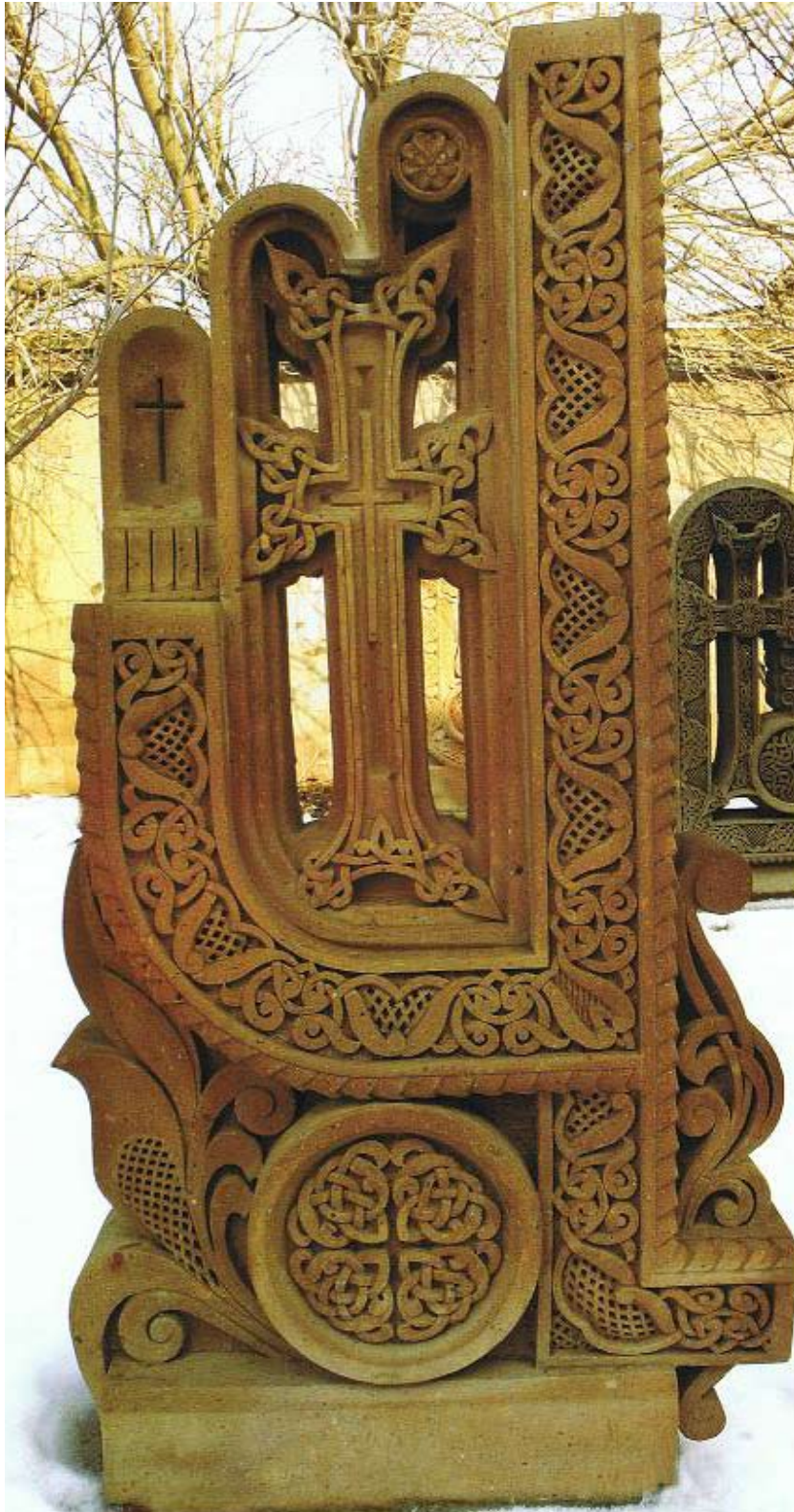
Հայ եկեղեցոյ տօնացոյցին մէջ կան նաեւ առաքեալներու յիշատակութեան առանձին տօներ:

Ռեւիինդ քաղցու,
Ռամ հոգւոյս արբո,
Ռահ ցոյց ինձ լուսոյ:

Սէր անուն Յիսուս,
Սիրով քո ճմլեա,
Սիրտ իմ քարեղէն:

Վասն գթութեանդ,
Վասն ողորմութեանդ,
Վերստին կեցո:

ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳ Ի. ՏԱՐԻ

«ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳ»ի
ներկայ եւ նախկին թիւերը կը գտնուին նաեւ
համացանցին վրայ
www.sourphagop.org/մաշտոցի_արձագանգ

Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ
Սուրբ Յակոբ
Կիրակնօրեայ Դպրոցի
2012-13 տարեշրջանի կազմը

Առէն Պապիկեան
Թամար Գիզիրեան
Յասմիկ Նաճարեան
Շողիկ Նաճարեան
Վաչէ-Սազո Պոյաճեան
Սեդա Կիւլպէնկեան
Անի Պապիկեան
Թորոս Պապիկեան